

Nr 48

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i militärsättningsförordningen (1950: 261), m. m.

Genom en den 20 mars 1970 dagtecknad proposition, nr 102, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

- 1) lag om ändring i militärsättningsförordningen (1950: 261),
- 2) lag om ändring i förordningen (1954: 249) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under tjänstgöring i civilförsvaret.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås en begränsning av militärsättningsförordningens personkrets och en förbättring av sjukpenningsskyddet för värnpliktiga efter avslutad grundutbildning. Vidare föreslås sådana ändringar i förordningen om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under tjänstgöring i civilförsvaret, att rätten till ersättning enligt förordningen omfattar även skada vid vistelse inom förläggningsområde på grund av tjänstgöringen och att skyldighet att anmäla inträffad skada åläggs också annan än civilförsvarschef. De nya bestämmelserna föreslås träda i kraft den 1 juli 1970.

Av propositionen redovisas i det följande endast författningsförslagen och vad föredragande departementschefen, statsrådet *Andersson*, anfört.

Författningsförslagen har följande lydelse.

Förslag

till

1) Lag

om ändring i militärsättningsförordningen (1950:261)

Härigenom förordnas i fråga om militärsättningsförordningen (1950:261),¹

dels att 1 § 1 och 2 mom. samt 2 §, 6 § 5 mom. och 9 § skall ha nedan angivna lydelse,

dels att i förordningen skall införas en ny paragraf, 22 a §, av nedan angivna lydelse.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

1 §.

1 mom.² Drabbas i denna förordning avsedd värnpliktig, till manskap hörande fast anställd, förste fältflygare, förste flygnavigatör, icke ständigt tjänstgörande fast anställd eller frivillig under militärtjänstgöring å tid, då riket icke befinner sig i krig, av skada till följd av olycksfall eller ådrager sig person, som nu nämnts, annorledes under dylik tjänstgöring sjukdom, utgives av allmänna medel ersättning enligt nedan stadgade grunder.

I denna förordning avses med värnpliktig: den som fullgör värnplikt;

med fast anställt manskap: dels innehavare av icke-ordinarie manskapsbeställningar på aktiv stat, dels manskap över stat, dels ock musikelever;

1 mom. Drabbas i denna förordning avsedd värnpliktig eller frivillig under militärtjänstgöring å tid, då riket icke befinner sig i krig, av skada till följd av olycksfall eller ådrager sig person, som nu nämnts, annorledes under dylik tjänstgöring sjukdom, utgives av allmänna medel ersättning enligt nedan stadgade grunder.

I denna förordning avses

med värnpliktig: den som fullgör tjänstgöring enligt värnpliktslagen eller eljest åtnjuter förmåner enligt grunder som gälla för värnpliktig; samt

¹ Förordningen omtryckt 1954: 460.

² Senaste lydelse 1955: 362.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

med icke ständigt tjänstgörande fast anställd personal: dels personal i krigsmaktens reserver utom pensionsavgången personal, dels bataljonsläkare vid fältläkarkåren, fältläkarstipendiater, marinläkare av 2. graden vid stammen, marinläkarstipendiater, flygläkare av 2. graden på aktiv stat och bataljonsveterinärer vid fältveterinärkåren, dels ock indelt manskap; samt

med frivilliga: — — — — — denna förordning.

Med skada — — — — — sitt ändamål.

2 mom. Ersättning utgives jämväl i anledning av skada eller sjukdom, som någon under tid, då riket icke befinner sig i krig, ådrager sig vid inskrivning till värnpliktstjänstgöring eller vid prövning för vinnande av anställning såsom manskap eller under omständigheter, som enligt Konungens förordnande jämställas därmed.

2 mom. Ersättning utgives jämväl i anledning av skada eller sjukdom, som någon under tid, då riket icke befinner sig i krig, ådrager sig vid inskrivningsförrättning eller prövning för antagning som officers- eller reservofficersaspirant vid krigsmakten eller vid färd till eller från sådan förrättning eller prövning eller under omständigheter, som enligt Konungens förordnande jämställas därmed.

2 §.¹

Militärtjänstgöring anses — — — — — under tid,

då han eljest på grund av tjänstgöringen uppehållit sig inom kasernområde, fartyg eller annan förläggningsplats eller i nära samband med tjänstgöringen lovligen uppehållit sig å allmän plats inom tjänstgöringsorten eller den omgivning därav, där personal tillhörande manskapet vanligen vistas under fritid, samt

då han eljest på grund av tjänstgöringen uppehållit sig inom kasernområde, fartyg eller annan förläggningsplats eller i nära samband med tjänstgöringen lovligen uppehållit sig å allmän plats inom tjänstgöringsorten eller den omgivning därav, där värnpliktiga vanligen vistas under fritid, samt

då han färdats — — — — — utom tjänstgöringsorten.

Med militärtjänstgöring jämställes av militär myndighet kontrollerad frivillig utbildningskurs till gagn för

Med militärtjänstgöring jämställes av myndighet kontrollerad frivillig utbildning till gagn för totalförsvaret

¹ Senaste lydelse 1955: 362.

(Nuvarande lydelse)

rikets försvar ävensom i 1 § 2 mom. avsedd *inskrivning* eller *prövning*.

(Föreslagen lydelse)

ävensom i 1 § 2 mom. avsedd *förrättning* eller *prövning*.

6 §.

5 mom.¹ Ersättning enligt 2—4 mom. utgår icke till *fast anställt manskap, förste fältflygare eller förste flygnavigatör, så länge anställningen varar, ej heller till värnpliktiga, icke ständigt tjänstgörande fast anställd personal* eller frivilliga för tid, under vilken tjänstgöringen varar.

5 mom. Ersättning enligt 2—4 mom. utgår icke till värnpliktiga eller frivilliga för tid, under vilken tjänstgöringen varar.

9 §.²

Den skadades — — — — — om yrkesskadeförsäkring.

Den årliga arbetsförtjänsten för den, som ådragit sig skadan under värnpliktstjänstgöring, må dock icke beräknas till lägre belopp än ett belopp motsvarande två och en halv gånger det basbelopp som gällde vid ingången av det år då skadan inträffade. Detsamma gäller beträffande *fast anställt manskap och hemvärnspersonal*, då fråga är om ersättning för tid efter det den skadade fyllt tjugu år eller om livränta till efterlevande.

Den årliga arbetsförtjänsten för den, som ådragit sig skadan under värnpliktstjänstgöring, må dock icke beräknas till lägre belopp än ett belopp motsvarande två och en halv gånger det basbelopp som gällde vid ingången av det år då skadan inträffade. Detsamma gäller beträffande hemvärnspersonal, då fråga är om ersättning för tid efter det den skadade fyllt tjugu år eller om livränta till efterlevande.

22 a §.

Har värnpliktig under grundutbildning eller motsvarande utbildning enligt 27 § 1 mom. D. värnpliktslagen eller under repetitionsutbildning i direkt anslutning till grundutbildning ådragit sig sjukdom, som efter tjänstgöringens slut

¹ Senaste lydelse 1955: 362.

² Senaste lydelse 1967: 918.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

medför nedsättning av arbetsförmågan med minst hälften men som ej berättigar till ersättning enligt denna förordning, har han rätt till särskild sjukpenning. Detsamma gäller om han efter tjänstgöringens slut ådrager sig sjukdomen under utryckningsmånaden eller månaden närmast efter denna.

Den särskilda sjukpenningen utgår med det belopp som skulle ha utgått enligt lagen om allmän försäkring, om placering i sjukpenningklass grundats på den i 9 § denna förordning angivna lägsta årliga arbetsförtjänsten. I fråga om barn tillägg till sjukpenningen äga bestämmelserna i lagen om allmän försäkring motsvarande tillämpning. Från den särskilda sjukpenningen skall avräknas sjukpenning som utgår enligt lagen om allmän försäkring eller lagen om yrkesskadeförsäkring eller enligt grunderna för sistnämnda lag.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1970. Äldre bestämmelser gäller fortfarande i fråga om fast anställd befälslev så länge hans löneförmåner regleras i den ordning som gäller vid ikraftträdandet. De nya bestämmelserna i 22 a § gäller ej för värnpliktig som avslutat tjänstgöringen före den 1 juli 1970.

Förslag

till

2) Lag

om ändring i förordningen (1954:249) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under tjänstgöring i civilförsvaret

Härigenom förordnas, att 1 och 7 §§ förordningen (1954:249) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under tjänstgöring i civilförsvaret, skall ha nedan angivna lydelse.

*(Nuvarande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

1 §.

Drabbas någon ----- i civilförsvaret.

Med skada ----- sitt ändamål.

Till olycksfall, som avses i första stycket, hänföres jämväl olycksfall vid färd till eller från platsen för tjänstgöringen, såframt färden för- anledes av och står i nära samband med tjänstgöringen.

Till olycksfall, som avses i första stycket, hänföres jämväl olycksfall *vid vistelse inom förläggingsområde på grund av tjänstgöringen och* vid färd till eller från platsen för tjänst- göringen, såframt färden för- anledes av och står i nära samband med tjänstgöringen.

7 §.

Civilförsvarschef, som genom un- derrättelse från den skadade eller eljest erhållit kännedom om skada, som medför eller skäligen kan anta- gas medföra rätt till ersättning en- ligt denna förordning, skall ofördröj- ligen anmäla skadan till *riksförsäk- ringsanstalten*.

Har civilförsvarschef eller myndig- het som civilförsvarsstyrelsen be- stämmer genom underrättelse från den skadade eller eljest erhållit kän- nedom om skada, som medför eller skäligen kan antagas medföra rätt till ersättning enligt denna förord- ning, skall civilförsvarschefen re- spektive myndigheten ofördröjligen anmäla skadan till riks-försäkrings- verket.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1970.

Departementschefen

Militärersättningsförordningen äger tillämpning på värnpliktiga, vapenfria tjänstepliktiga, hemvärnspersonal och annan frivillig personal som deltagar i militärtjänstgöring men också på vissa fast anställda underbefäl och viss inte ständigt tjänstgörande fast anställd personal, bl. a. reservpersonal. Denna fast anställda personal har med endast några få undantag lönegradsplacerad anställning inom området för AST och har därmed också den till anställningen hörande tryggheten vid sjukdom. I egenskap av arbetstagare är personalen också tillförsäkrad skydd enligt den allmänna försäkringen. Det har med hänsyn till dessa omständigheter i olika sammanhang satts i fråga att militärersättningsförordningen inte längre skall omfatta den fast anställda personalen.

Det sjukpenningsskydd som värnpliktig har genom militärersättningsförordningen och lagen om allmän försäkring kan i vissa fall vara otillfredsställande. Många av dem som fullgör grundutbildning eller motsvarande utbildning har låg sjukpenning eller ingen sjukpenning alls från den allmänna försäkringen. Om den värnpliktige är sjuk när tjänstgöringen upphör men på grund av att sjukdomen inte har samband med denna inte har rätt till ersättning enligt militärersättningsförordningen, får han ett i sjukpenninghänseende sämre skydd än om han under tjänstgöringstiden hade kunnat få inkomst av förvärvsarbete och därigenom bygga upp ett sjukpenningsskydd.

De båda nu nämnda frågorna om militärersättningsförordningens personkrets och sjukpenningsskyddet för vissa värnpliktiga efter avslutad grundutbildning har utretts av försvarets civilförvaltning efter samråd med riksförsäkringsverket.

Jag förordar nu att de båda frågorna löses i enlighet med de förslag som lagts fram av civilförvaltningen. I fortsättningen bör sålunda militärersättningsförordningens bestämmelser inte gälla för krigsmaktens fast anställda personal. En personalkategori, underbefälseleverna, bör dock övergångsvis omfattas av förordningen så länge deras nuvarande särskilda avlöningssystem består. Särskilda bestämmelser behövs inte för musikeleverna som inte kommer att finnas kvar i organisationen efter den 1 juli 1970. När det gäller sjukpenningsskyddet bör värnpliktig, som under grundutbildning eller motsvarande utbildning enligt 27 § 1 mom. D. värnpliktslagen ådragit sig sjukdom som efter tjänstgöringens slut medför nedsättning av arbetsförmågan med minst hälften men som i och för sig inte berättigar till ersättning enligt förordningen, ha rätt till särskild sjukpenning. Skyddet bör avse även vapenfri tjänstepliktig efter motsvarande tjänstgöring. Sjukpenningsskyddet bör gälla också om sjukdomsfallet inträffar under utryckningsmånaden eller månaden närmast efter denna. Som grundutbildning bör anses också repetitionsutbildning som fullgörs i direkt anslutning till grundutbildning. Den

särskilda sjukpenningen bör utgå med belopp som motsvarar lägsta sjukpenning enligt militärsättningsförordningen. I övrigt bör den särskilda sjukpenningen bestämmas i enlighet med vad som gäller för sjukpenning från den allmänna försäkringen och bör vid bestående invaliditet kunna avlösas av förtidspension utan särskild ansökan.

Det är av skäl som försvarets civilförvaltning anfört omöjligt att göra en säker beräkning av kostnaderna för det föreslagna särskilda sjukpenningsskyddet. De årliga kostnaderna torde emellertid kunna bli omkring 300 000 kr. Dessa kostnader kan bestridas från det under fjärde huvudtiteln uppförda förslagsanslaget Ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring m. m.

Förslagen om begränsning av militärsättningsförordningens personkrets och förbättring av sjukpenningsskyddet för värnpliktiga efter avslutad grundutbildning nödvändiggör ändringar i militärsättningsförordningen. Härjämte bör några smärre ändringar av redaktionell natur göras i förordningen. Det förbättrade sjukpenningsskyddet kommer enligt kungörelsen (1966:414) med vissa bestämmelser om vapenfria tjänstepliktiga att automatiskt gälla även för vapenfri tjänstepliktig.

I prop. 1970:18 har Kungl. Maj:t föreslagit ökat statligt stöd och ändrat utbildningssystem för de frivilliga försvarsorganisationerna och hemvärnet. I samband därmed har också föreslagits förbättrade ekonomiska förmåner, bl. a. i fråga om frivilligpersonalens rätt till ersättning enligt militärsättningsförordningen. Enligt 2 § förordningen jämföras f. n. med militärtjänstgöring sådan frivillig utbildningskurs till gagn för landets försvar som kontrolleras av militär myndighet. Frivilligpersonalen bör i fortsättningen kunna omfattas av förordningen under all av myndighet kontrollerad utbildning som är till gagn för totalförsvaret.

I detta sammanhang vill jag slutligen ta upp fråga om vissa ändringar i förordningen (1954:249) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under tjänstgöring i civilförsvaret. I likhet med militärsättningsförordningen omfattar nyssnämnda förordning inte bara skador under själva tjänstgöringen utan också skador under vissa färder. Däremot får civilförsvarspliktig inte ersättning för skada som inträffar inom förläggningsområde när vederbörande inte tjänstgör vid skadetillfället. Civilförsvarsstyrelsen har i skrivelse den 4 december 1969 föreslagit, att ersättningsrätten för de civilförsvarspliktiga utvidgas allt avse också sådana skador, eftersom i fredstid en stor del av tjänstgöringen är förlagd till internat, där de civilförsvarspliktiga i stor utsträckning är hänvisade till att även utom tjänstgöringstiden uppehålla sig inom förläggningsområdet. Jag biträder civilförsvarsstyrelsens förslag och förordar att förordningen om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under tjänstgöring i civilförsvaret, ändras i enlighet därmed. Enligt 7 § förordningen är civilförsvarschef vidare skyldig att anmäla inträffad skada till riksförsäkringsverket. Civilförsvarsstyrelsen har i nyss-

nämnda skrivelse föreslagit att denna anmälningsskyldighet åläggs också annan än civilförsvarschefen. Jag delar denna uppfattning och föreslår att paragrafen ändras så att skadeanmälan i fortsättningen görs av civilförsvarschef eller myndighet som civilförsvarsstyrelsen bestämmer.

De föreslagna ändringarna i militärsättningsförordningen och förordningen om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under tjänstgöring i civilförsvaret, bör träda i kraft den 1 juli 1970.

Utskottet

Utskottet har inte funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag och får därför hemställa,

att riksdagen bifaller propositionen 1970:102.

Stockholm den 12 maj 1970

På andra lagutskottets vägnar:

AXEL STRAND

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: herr Strand (s), fru Hamrin-Thorell (fp)*, herrar Lars Larsson (s), Dahlberg (s), Hübinette (m)*, Wanhainen (s)*, Andreasson (cp)* och Axelson (fp)*;

från andra kammaren: fröken Sandell (s), fröken Wetterström (m), herrar Svensson i Kungälv (s)*, Nordberg (s)*, Larsson i Öskevik (cp), Aldén (s)*, Olsson i Mölndal (s) och Romanus (fp).

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.